

Škola	
Organizační řád pro výlety a akce mimo školu	
Č.j.:	Účinnost od:
Spisový znak:	Skartační znak:
Změny:	

OBSAH

Úvod

1. Organizace výletů

- 1.1 Dohled nad dětmi
- 1.2 Povinnosti vedoucího
- 1.3 Povinnosti zákonných zástupců

2. Zásady bezpečnosti a požární ochrana

- 2.1 Chůze po silnici
- 2.2 Pohyb ve městě
- 2.3 Skrytá nebezpečí v přírodě a ve městě
 - 2.3.1 Pevnost a únosnost ledu
 - 2.3.2 Bouřky
- 2.4 Požární ochrana

3. Zdravotní předpoklady a úrazy

- 3.1 Zdravotní způsobilost
- 3.2 Zvláštní pravidla při některých činnostech
- 3.3 Úrazy dětí
 - 3.3.1 Evidence úrazů dětí
 - 3.3.2 Odpovědnost za škodu při úrazech dětí
 - 3.3.3 Záznam o školním úrazu
 - 3.3.4 Záznam o úrazu
 - 3.3.5 Hlášení úrazu
- 3.4 První pomoc a ošetření
 - 3.4.1 Úraz elektrickým proudem
 - 3.4.2 Popáleniny a opaření
 - 3.4.3 Otrava oxidem uhelnatým
 - 3.4.4 Otrava dráždivými plyny
- 3.5 Minimální rozsah vybavení lékárničky
 - 3.5.1 Léčivé přípravky
 - 3.5.2 Obvazový a jiný zdravotnický materiál
 - 3.5.3 Různé

4. Závěr

5. Přílohy

- Příloha č. 1: Systematická sportovní činnost
- Příloha č. 2: Koupání a hry ve vodě
- Příloha č. 3: Koloběžka,
- Příloha č. 4: Horská turistika
- Příloha č. 5: Noční hry a noční akce
- Příloha č. 6: Co dělat, když se ztratím

Úvod

Organizace školních výletů se řídí zejména touto směrnicí, která je součástí organizačního řádu školky (školní řád).

Tato směrnice obsahuje obecné informace a povinnosti týkající se organizace školních výletů a akcí mimo školku vztahu k bezpečnosti a ochraně zdraví dětí. Součástí tohoto předpisu jsou samostatné přílohy, které stanovují organizování konkrétních zvláštních činností.

Zvláštní činnosti jsou ty, které nejsou obvyklé, tedy činnosti, které např. nebyvají běžnou náplní aktivit kolektivů dětí. Při takových činnostech hrozí zpravidla zvýšené riziko ohrožení, úrazu a vzniku škody, většinou jsou podmínkou pro jejich konání určité speciální kvalifikační předpoklady vedoucích a větší zkušenost kolektivu. Při každé takové zvláštní činnosti je třeba zvýšené opatrnosti, vyšší kázně kolektivu a autority vedoucího a zevrubnějšího poučení v oblasti bezpečnosti práce účastníků takové činnosti.

Mezi tyto zvláštní činnosti patří zejména systematická sportovní činnost, zvláště pak plavání (ale i koloběžky, dále horská turistika, lyžování, noční hry... . Organizační řád je zpracován s použitím Metodického pokynu k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, dětí a studentů ve školách a školských zařízeních zřízených Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy 2005 Č.j.: 37 014/2005-25 a navazujících předpisů.

1. Organizace výletů

Ředitel školky vydává pokyn k organizaci školních výletů a akcí mimo školku jako součást organizačního řádu školky.

1.1 Dohled nad dětmi

Školy jsou povinny vykonávat podle zvláštních předpisů nad dětmi náležitý dohled. Při tom se vychází z konkrétních podmínek a přihlíží zejména k vykonávané činnosti, věku dětí a jejich rozumovému rozvoji (vyspělosti), dopravním a jiným rizikům. O zajištění náležitého dohledu rozhoduje ředitel školy.

Při pořádání školních výletů a akcí je nutné zajistit dostatečný počet zletilých osob s ohledem na právní předpisy (na každých dětí nejméně jedna zletilá osoba, s ohledem na náročnost a charakter činností během výletu případně další zletilé osoby zdravotně způsobilé).

Podle rozhodnutí ředitele školy mohou dohled konat vedle pedagogických pracovníků i jiné osoby, které jsou zletilé, plně způsobilé k právním úkonům a jsou v pracovněprávním vztahu ke škole. Tyto osoby musí být řádně poučeny o povinnostech dozoru a ředitel školy o tomto poučení provede písemný záznam, který osoba pověřená dohledem podepíše.

1.2 Povinnosti vedoucího

Vedoucí výletu v přípravě, provedení a vyhodnocení akce zajistí:

- seznam dětí s telefonickým kontaktem na rodiče
- podrobný rozpis výletu
- seznámení rodičů s cílem a organizačním zajištěním výletu, zajistí písemný souhlas rodičů s účastí jejich dítěte na akci,
- prověření zdravotní způsobilosti dětí - akce se mohou zúčastnit pouze děti zdravotně způsobilé (nevyžaduje se zvláštní lékařské potvrzení, jen zváží s ohledem na náročnost akce, zda se jí mohou zúčastnit děti tělesně oslabení po nemoci, astmatici, alergici, apod.),
- seznámení dětí s režimem dne a s pokyny pro dobu nočního klidu,
- poučení dětí a ostatních účastníků o BOZP, požární ochraně, dopravní kázni, ekologických předpisech, nebezpečí pobytu v přírodě, zásadách slušného chování, apod., zázpis o poučení uvede do třídní knihy,

- dostatečný počet zletilých osob pro vykonávání dohledu nad dětmi po celou dobu akce s ohledem na právní předpisy, při akcích konaných mimo školu, kdy jsou jejich účastníci ubytováni v objektech jiných osob, vedoucí akce rozhodne o způsobu provádění dohledu v době nočního klidu,
- možnost telefonického kontaktu po celou dobu konání akce, telefonní číslo nahlásí vedení školy i rodičům,
- dodržování předpisů (dopravní kázeň,...) a metodických pokynů a zásad (střídání činností, dostatek odpočinku, přizpůsobení pohybových činností nejslabším účastníkům, sledování zdravotního stavu a potíží dětí, přiměřená zátěž dětí,...).
- bezpečnost a ochranu zdraví dětí - pro pohybové činnosti dětí vyhledává bezrizikové prostory, činnosti provádí jen za dostatečného dozoru, vhodných podmínkách a počasí, vyúčtování akce po skončení výletu - prokazatelným způsobem s ním seznámí zákonné zástupce dětí, vrátí nevyčerpané finanční prostředky, doklady o vyúčtování uschová.

1.3 Povinnosti zákonných zástupců

Zákonní zástupci dětí mají povinnost:

- na vyzvání vedoucího výletu se osobně zúčastnit projednávání závažných otázek týkajících se této akce,
- informovat školu o změně zdravotní způsobilosti, zdravotních obtížích dítěte nebo jiných závažných skutečnostech, které by mohly mít vliv na průběh akce,

2. Zásady bezpečnosti a požární ochrana

Vedoucí výletu a osoba vykonávající dohled kontroluje a vyžaduje dodržování předpisů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, jakož i dodržování pokynů dítětem.

K zajištění bezpečnosti dětí při pobytu mimo území mateřské školy stanovuje ředitel mateřské školy počet pedagogických pracovníků tak, aby na jednoho pedagogického pracovníka připadlo nejvýše:

- a) 20 dětí z běžných tříd, nebo
- b) 12 dětí ve třídě, kde jsou zařazeny děti se zdravotním postižením.

Výjimečně může ředitel mateřské školy zvýšit počty dětí:

- ad a) nejvýše však o 8 dětí, nebo
- ad b) nejvýše však o 11 dětí.

Při zvýšení počtu dětí nebo při specifických činnostech, například sportovních činnostech, nebo při pobytu dětí v prostředí náročném na bezpečnost určí ředitel mateřské školy k zajištění bezpečnosti dětí dalšího pedagogického pracovníka, ve výjimečných případech jinou zletilou osobu, která je způsobilá k právním úkonům a která je v pracovněprávním vztahu k právnické osobě, která vykonává činnost mateřské školy.

Při zajišťování zotavovacích pobytů, popřípadě výletů pro děti určí ředitel mateřské školy počet pedagogických pracovníků tak, aby byla zajištěna výchova dětí, včetně dětí se zdravotním postižením, jejich bezpečnost a ochrana zdraví.

Bezpečnost a ochrana zdraví dětí :

- každá učitelka je osobně zodpovědná za bezpečnost svěřených dětí od doby jejich převzetí od rodičů, pověřené osoby nebo jiného pedagoga školy do doby jejich předání rodičům, pověřeným osobám nebo jinému pedagogovi školy,

- celodenní výlety nesmějí být organizovány do vzdálenějších míst, jestliže není zajištěna správná životospráva dětí (teplý oběd, odpočinek),
- při převlékání dětí v šatnách vykonává učitelka stálý dohled, sama se obléká až když jsou děti připraveny na pobyt venku, neprodlužuje zbytečně pobyt připravených dětí v šatně,
- děti nesmějí přijít do styku s předměty, jimiž by se mohli zranit,
- učitelka nesmí odejít od dětí!!!, při závažných důvodech si zajistí dohled jiné pracovnice z MŠ,
- při tělovýchovných aktivitách dbá zvýšené pozornosti o bezpečnost dětí, upozorňuje na případné nebezpečí, zajišťuje soustavnou pomoc při cvičení, bývá vždy na nejrizikovějším místě.

Kromě základních předpisů bezpečnosti a ochrany zdraví je nutné se řídit následujícími pokyny.

2.1 Chůze po silnici

Při chůzi po silnici jsou děti vždy vystaveny zvýšenému nebezpečí. Tuto problematiku řeší pravidla silničního provozu – (**zákon 411/1005 Sb., kterým se mění zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích**)

Z toho plyne, že skupina jde po chodníku vždy vpravo, nejvýše ve dvojstupu, přičemž se řídí následujícími pravidly:

- chodci tam kde nejsou chodníky, chodí po levé krajnici (levý kraj vozovky) s tím, že na více zatížených či nepřehledných úsecích je bezpečnější, aby děti šly po jednom za sebou,
- nemůže-li jít organizovaný tvar po levé krajnici, může jít po pravé straně vozovky; zde je třeba si uvědomit rizika (dětí jdou po stejné straně vozovky jako jedoucí vozidla, dítě tedy uvidí vozidlo až v okamžiku, když je na stejné úrovni s ním),
- nejbezpečnější je se vozovkám vyhnout úplně a zvolit trasu přírodou,
- je vhodné, pokud s dětmi mohou jít nejméně dvě dospělé osoby – jedna vpředu, druhá vzadu; pokud to není možné a se skupinou jde jako doprovod pouze jedna osoba, měla by jít vzadu, aby měla neustálý přehled o celé skupině a mohla udržovat pořádek a kázeň; vcele skupiny by pak mělo jít to z dětí, na které se vedoucí může nejvíce spolehnout,
- je nutné, aby vpředu jdoucí osoba vždy před křižovatkou (železničním přejezdem...) zastavila postup celé skupiny; teprve poté, co je celá skupina pohromadě, všichni přejdou,
- je naprosto nepřijatelné na vozovce, a to i za pochodu, hrát hry či soutěžit. Je potřeba, aby pozornost všech, hlavně vedoucího, byla co nejvíce zaměřena na to, co se děje na vozovce a na předvídání nebezpečných situací,
- dítě se může snadno leknout vozidla, kterého si před tím nevšimlo; ještě horší situaci může způsobit poryv vzduchu (zvláště od nákladního automobilu), který dítě vyvede z rovnováhy, a to pak může snadno skončit pod koly dalšího automobilu, přívěsu apod.
- stejný postup je nutný, jdeme-li polní či lesní cestou a vozovka nám překříží naši trasu.

2.2 Pohyb ve městě

Při pohybu ve městě platí samozřejmě běžné zásady bezpečnosti, ale existují i jisté zvláštnosti:

- ve městě je velmi málo míst, která nejsou přímo či nepřímo spojena s dopravními komunikacemi, a proto je třeba velmi důsledně dodržovat vyhlášku o silničním provozu,
- při výběru trasy pro přesun je třeba volit vždy raději méně rušné silnice, nelze-li se jim zcela vyhnout,
- před začátkem je vždy nutné seznámit děti s cílem a trasou přesunu či prostorem pro hru; je to potřebné jednak pro jejich orientaci, ale i pro případ, že by se ztratily,
- s pravidly, která je nutné dodržovat, seznámíme děti vždy předem, a to i v případě, že jsou známa a měli bychom je jen zopakovat,

- pro případ, že se někdo ztratí, mějte vždy předem domluveny zásady, jak postupovat,
- při přesunu skupiny platí stejná pravidla jako při chůzi po silnici,
- při chůzi po chodníku se pohybujeme vždy po pravé straně,
- pokud se budou děti pohybovat po městě samostatně, popř. ve dvojicích či malých skupinkách, tedy bez doprovodu dospělé osoby, je vždy nutné je důrazně poučit o možných nebezpečích a pravidlech bezpečnosti, která musí dodržovat,
- především ve velkých městech ale i jinde je třeba seznámit děti s riziky, která mohou vzniknout z pouliční zločinnosti; tou nejčastější jsou přepadení, kapesní krádeže, zneužití,
- jisté riziko mohou představovat ve městě i zvířata, především ze zdravotního hlediska.

Při přesunech dětských kolektivů prostředky hromadné dopravy je nutné dbát na dodržování především těchto pravidel:

- na nástupní stanici (zastávku) je třeba dorazit včas, raději s určitým časovým předstihem; bezpečnosti jistě neprospěje, budeme-li vlak či autobus dobíhat a ve spěchu nastupovat,
- na nádraží je třeba udržovat kázeň, případně se řídit pokyny přednosty stanice, výpravčího,
- veškeré přesuny v prostoru nádraží (stanice, zastávky) by se měly dít pouze na pokyn vedoucího, spořádaně a v klidu (nebezpečí pádu do kolejiště, na vozovku, nebezpečí střetu s ještěrkou, přepravním vozíkem),
- až do úplného zastavení dopravního prostředku je důležité, aby se k němu děti nepřibližovaly, stejně jako k okrajům nástupiště, aby nedošlo ke střetu nebo stržení pod kola dopravního prostředku,
- děti nastupují až na pokyn vedoucího,
- první do dopravního prostředku nastupuje rádce, pomocník (osoba způsobilá, starší 15 let), není-li to možné, pověří vedoucí jedno z dětí (nejspolehlivější, nejstarší, apod.); vedoucí kolektivu poté nastupuje jako poslední, aby měl kontrolu, zda nastoupili všichni (pře počítává nastupující děti) a dbá, aby nezanechali venku žádná zavazadla,
- nepodaří-li se, aby všechny děti seděly, dohlédne na to, aby se stojící držely držadel,
- během jízdy dbá na dodržování přepravního řádu a pořádku, za což nese plnou zodpovědnost,
- nedovolit dětem, aby pobývaly v blízkosti dveří, vykláněly se z oken během jízdy, přecházely z vagónu do vagónu, jakož i vyhazovaly jakékoliv předměty z oken,
- cestu autobusem leckdo špatně snáší a k odstranění nevolnosti by měl mít vedoucí u sebe lék KINEDRYL nebo NOKINAL,
- před výstupní stanicí dá vedoucí včas pokyn k přípravě na vystoupení; dle potřeby vedoucí dětem pomáhá a kontroluje je,
- podle možnosti se všichni přesunou blíže výstupním dveřím, neohrozí-li to bezpečnost dětí a ostatních cestujících; vedoucí jde vždy první,
- vystupovat je možné teprve tehdy, stojí-li dopravní prostředek ve stanici (zastávce) a dá-li vedoucí k tomu pokyn,
- pohromadě, nikdo se neztratil a nikam nespádl,
- pomocník vystupuje jako poslední a kontroluje, aby v dopravním prostředku nezůstaly žádné děti, zavazadla či jiné věci a nepořádek,
- pro případ, že některé z dětí zůstane při nastupování do dopravního prostředku z jakéhokoliv důvodu na nástupišti (zastávce), či při vystupování z dopravního prostředku nestačí vystoupit, měly by děti znát zásady, jak se v takovém případě zachovat,

2.3 Skrytá nebezpečí v přírodě a ve městě

2.3.1 Pevnost a únosnost ledu

Pevný led

- průhledný nebo zbarvený podle barvy vody, bez bublinek a hladký.
- podle lomu nebo průhledu zjistíme jeho tloušťku.
- je bezpečný již při tloušťce 5 cm a mrazech pod mínus 10 °C (při takové teplotě led narůstá), na prudce tekoucích vodách je růst ledu pomalejší.

Pórovitý led

- led, který obvykle narůstá tam, kde ve vodě působí chemické nebo organické látky, kde kvasí bahno nebo kde jsou ve vodě splašky,
- je plný bublinek,
- přesto, že je silný a průhledný, je křehký a při oteplení je nebezpečný.

Praskání ledu

- je zaviněno vymrznáním hladiny - led je přimrzlý ke břehu, zamrzají přítoky a spodní prameny a hladina klesá, led sedá na hladinu a praská,
- při tomto jevu proboření nehrozí.

2.3.2 Bouřky

Za bouřky je lépe přerušit některé činnosti a vyhledat spolehlivý úkryt. Obzvláště nebezpečný je v tomto případě pobyt ve volné přírodě. Také není bezpečné telefonovat, pracovat s elektrickými a plynovými spotřebiči atd. Ačkoliv za bouřky většinou dobře "fouká", není vhodné ani pouštění draků.

Dobrou ochranu před bleskem poskytují budovy. Nejbezpečnější jsou velké budovy s ocelovou či železobetonovou konstrukcí, respektive veškeré stavby dobře chráněné hromosvodem, případně i velká prostorná stavení bez hromosvodu. Zcela nevhodným úkrytem jsou malá stavení bez hromosvodu, například kůlny, ale i velká stavení s porušenou statikou (např. polorozpadlé kostely), neboť úder blesku může způsobit další narušení zdiva a hrozí zřícení. Uvnitř budov se zdržujte raději na suchém místě a dále od kamen, vodovodu, elektrospotřebičů, zásuvek a telefonu. Zavřete okna a vypněte televizor a další přístroje, jejichž součástí je obrazovka.

Jste-li venku bez možnosti úkrytu v blízké budově, nezůstávejte na kopcích a holých pláních a neschovávejte se pod osamělými stromy či pod převisy nízkých skal. Poměrně bezpečnými místy jsou husté lesy a háje, úzká údolí, úpatí vysokých skalních stěn, jeskyně, městské ulice. Zastihne-li vás bouřka na rozlehlé holé pláni, je nejlépe přečkat ji v podřepu s nohama u sebe. Pokud jedete v automobilu, zůstaňte uvnitř, dveře i okna nechejte zavřená a nemusíte se blesku obávat. Plechová karoserie vám poskytuje spolehlivou ochranu. V případě silných nárazů větru dávejte spíše pozor na padající stromy či větve.

První pomoc při úrazech bleskem je těž jako při ostatních úrazech způsobených elektrickým proudem a při popáleninách. Podle stavu zraněného bývá často nezbytné použít umělé dýchání, srdeční masáž, protišoková opatření.

2.4 Požární ochrana

Témata:

- kdo jsou hasiči, co je jejich práce
- co je to tísňové telefonní číslo a v čem je nebezpečné zneužití této linky
- hasiči jedoucí k zásahu a děti na silnici
- co je to oheň "dobrý" a oheň "zlý"
- nalezené zápalky, hra se zápalkami

- co dělat, když na mě hoří oblečení, co dělat, když hoří doma, ve škole apod.
- odkud hrozí nebezpečí, jak upozornit rodiče, učitele, příp. další osoby
- proč se při požáru neschovávat, proč se nevracet pro své věci
- jak se chránit před ohněm a kouřem
- požární poplach ve škole, doma

3. Zdravotní předpoklady a úrazy

3.1 Zdravotní způsobilost

Pro účast na některých činnostech školy, například na škole v přírodě, sportovních a tělovýchovných akcích, výuce plavání nebo lyžařském výcviku, se vyžaduje zdravotní způsobilost, kterou posuzuje a posudek vydává praktický lékař pro děti a dorost. Praktický lékař pro děti a dorost, který dítě registruje, v posudku dále uvede, zda se dítě podrobilo stanoveným pravidelným očkováním nebo má doklad, že je proti nákaze imunní nebo že se nemůže očkování podrobit pro trvalou kontraindikaci.

Zákonní zástupci dětí jsou povinni informovat školu o změně zdravotní způsobilosti, zdravotních obtížích dítěte nebo jiných závažných skutečnostech, které by mohly mít vliv na průběh či účast na těchto akcích.

Změny zdravotního stavu, ke kterým dojde v průběhu těchto činností a které mohou mít vliv na zapojení dítěte do prováděných činností, sledují pedagogičtí pracovníci a oznamují vedoucímu výletu.

3.2 Zvláštní pravidla při některých činnostech

Kromě obecných zásad úrazové prevence jsou při některých činnostech dodržována další zvláštní pravidla. Je tomu tak zejména při koupání, výuce plavání, sportovních a turistických akcích. Ve všech takových případech klade škola zvýšený důraz na dodržování pokynů, právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví, pokynů a zásad úrazové prevence pedagogickými pracovníky i dětmi. Důsledně je vyžadováno ukázněné chování dětí. Dítě musí mít k dispozici svůj průkaz zdravotní pojišťovny nebo jeho kopii.

Při pohybových a sportovních činnostech (míčové hry apod.) se účastníci řídí ustanoveními o bezpečnosti obsaženými v pravidlech pro příslušnou pohybovou činnost, danou věkovou skupinu a jejich modifikaci pro dané prostorové podmínky školy a ustanoveními soutěžních řádů daných sportů.

Při sportovních a jiných činnostech, kde je zvýšená možnost ohrožení zdraví, se děti řídí pokyny vyučujícího. Vyučující nedovolí, aby se dítě bez odložení nebo bez zabezpečení proti možnosti zranění a zachycení ozdobných a jiných pro činnost nevhodných a nebezpečných předmětů účastnil příslušné činnosti. Těmito ozdobnými, pro činnost nevhodnými a nebezpečnými předměty jsou například náramky, hodinky, náušnice, pearcing, náhrdelníky, prsteny ozdobné kroužky aj. Děti tyto předměty odkládají na určená místa, způsob zajištění předmětů stanoví vedoucí výletu..

Děti používají oděv, obuv, příp. výstroj podle druhu vykonávané činnosti a podle pokynů učitele, který dodržování tohoto požadavku kontroluje. Dítě musí mít oděv a obuv v řádném a použitelném stavu.

3.3 Úrazy dětí

Úrazem dětí je úraz, který se stal dětem při pobytu ve školce nebo s ním přímo souvisejících činnostech. Jedná se tedy zejména o úrazy dětí na vycházkách, výletech, zájezdech, putováních, exkurzích, při koupání, při výuce plavání a sportovních a turistických akcích, zahraničních výletech, při účasti na soutěžích a přehlídkách.

Úrazem dětí není úraz, který se dětem stane na cestě do školky zpět, nebo na cestě na místo nebo cestou zpět, jež bylo určeno jako shromaždiště mimo prostory školky při akcích konaných mimo školu.

3.3.1 Evidence úrazů dětí

Pověřený zaměstnanec školky, jemuž byl úraz dítěte hlášen, zajistí, aby byly objektivně zjištěny a případně odstraněny příčiny úrazu.

3.3.2 Odpovědnost za škodu při úrazech dětí

Školy odpovídají v rozsahu stanoveném zvláštními předpisy dětem za škodu, která jim vznikla v důsledku úrazu. Způsob a rozsah náhrady škody projedná školka se zákonnými zástupci dítěte.

3.3.3 Záznam o školním úrazu

Kniha úrazů je uložena v kanceláři ředitelky. V knize úrazů se evidují všechny úrazy dětí, ke kterým došlo při činnostech ve školce nebo na akcích organizovaných školku, a to nejpozději do 24 hodin od okamžiku, kdy se škola o úrazu dozví.

Zápis do knihy úrazů provádí

- ředitelka školky
- zaměstnanec zastupující ředitelku školky

V knize úrazů se uvede

- pořadové číslo úrazu,
- jméno, popřípadě jména, příjmení a datum narození zraněného,
- popis úrazu,
- popis události, při které k úrazu došlo, včetně údaje o datu a místě události,
- zda a kým byl úraz ošetřen,
- podpis zaměstnance, který provedl zápis do knihy úrazů,
- další údaje, pokud jsou potřebné k sepsání záznamu o úrazu.

Osobní údaje, které jsou součástí knihy úrazů, mohou být zpracovávány pouze za účelem evidence úrazů, popřípadě jako podklad pro vyhotovení záznamu o úrazu.

3.3.4 Záznam o úrazu

Záznam o úrazu vyhotovuje ředitelka školky, nebo pověřený zástupce, jde-li o: úraz, jehož důsledkem byla nepřítomnost dítěte ve škole nebo smrtelný úraz; smrtelným úrazem se pro účely této vyhlášky rozumí takové poškození zdraví, které způsobilo smrt po úrazu nebo na jehož následky dítě zemřelo nejpozději do jednoho roku od vzniku úrazu.

Záznam o úrazu se vyhotoví na formuláři, který je k dispozici v ředitelně školky. Na žádost zákonného zástupce dítěte, školka bezodkladně vyhotoví záznam i o úrazu, který není uveden v odstavci 1, tyto případy rozhoduje ředitelka školky.

Škola vyhotoví o záznam úrazu, který nezpůsobí nepřítomnost dítěte ve škole, pokud je pravděpodobné, že dítěti bude poskytnuta náhrada za bolest a ztížení společenského uplatnění způsobené úrazem. Jedno vyhotovení záznamu o úrazu předá škola zákonnému zástupci.

3.3.5 Hlášení úrazu

O každém úrazu je informován ředitel školky, v případě jeho nepřítomnosti zástupce ředitele školky.

O úrazu dítěte podá pedagogický pracovník, který byl svědkem úrazu, bez zbytečného odkladu informaci zákonnému zástupci dítěte.

Nasvědčují-li zjištěné skutečnosti tomu, že v souvislosti s úrazem byl spáchán trestný čin nebo přešůpek, nebo jedná-li se o smrtelný úraz, podá ředitel školy bez zbytečného odkladu hlášení místně příslušnému útvaru Policie České republiky.

O úrazu podá pověřený pracovník bez zbytečného odkladu hlášení pojišťovně, u které je škola zařízení pojištěno pro případ své odpovědnosti za škodu vzniklou na životě a zdraví dětí.

Zástupce ředitele bez zbytečného odkladu podá hlášení o úrazu také příslušnému inspektorátu bezpečnosti práce.

3.4 První pomoc a ošetření

Školy zajistí, aby byly vytvořeny podmínky pro včasné poskytnutí první pomoci a lékařského ošetření při úrazech a náhlých onemocněních. Odpovídá za vhodné rozmístění lékárníček první pomoci s potřebným vybavením. Rovněž zajistí, aby se zásadami poskytování první pomoci byli seznámeni děti a všichni zaměstnanci školky. Na vhodných místech umístí seznam telefonních čísel zdravotnických zařízení a o provedených opatřeních informuje pedagogické pracovníky a ostatní zaměstnance.

Přítomný pedagog vždy zajistí doprovod do zdravotnického zařízení a zpět nebo domů. O události a provedených opatřeních informuje neprodleně zákonného zástupce dítěte.

Doprovodem může být pouze zletilá osoba, osoba plně způsobilá k právním úkonům a v pracovněprávním vztahu ke škole.

Opatření k zajištění první pomoci provede škola i při školních akcích konaných mimo školku.

3.4.1 Úraz elektrickým proudem

Při úrazu elektrickým proudem může dojít k bezvědomí a zástavě dechu. V místě vniknutí elektrického proudu do těla vznikají hluboké popáleniny. Vždy vyhledejte lékařské ošetření, i když se zdá, že postižený utrpěl jen malé popálení.

První pomoc

- vypněte proud nebo přerušete kontakt mezi postiženým a elektrickým vodičem, nesnažte se postiženého sami odtáhnout, mohli byste být zasaženi elektrickým proudem, vodič odstraňte např. dřevěnou násadou smetáku;
- zjistěte, zda postižený dýchá, pokud ne, zahajte ihned umělé dýchání;
- pokud došlo k srdeční zástavě, provádějte srdeční masáž;
- jakmile postižený začne sám dýchat, uložte jej do stabilizované polohy a zavolejte lékaře;
- do příchodu lékaře setrvejte u nemocného a kontrolujte jeho životní funkce.

3.4.2 Popáleniny a opaření

Těžké poškození kůže a hlouběji uložených tkání vyvolané termickými vlivy. Vedle místního poškození může velmi rychle dojít k poruchám regulace a funkce jiných orgánů a orgánových soustav - rozvoj popáleninové nemoci.

Příčiny popálení

- zářivá energie (slunce, atomové záření, rentgen);
- horké tekutiny (voda, potraviny);
- působení plamene (oheň, oblouk);
- mechanické tření (lano);
- horká pevná tělesa (žehlička).

Rozsah a stupeň závažnosti

- první stupeň - zčervenání, puchýře, bolest;
- druhý stupeň A - zčervenání, bolest (povrchové kožní léze), zhojení bez jizev;
- druhý stupeň B - puchýře, bolest, anemická kůže (hluboké kožní léze), tvorba jizev;
- třetí stupeň - nekróza, šedá, bílá nebo černá kůže, nejsou bolesti.

Zásady hodnocení stavu popáleného

- tepelná škodlivina o teplotě kolem 60 °C musí působit asi 60 s, aby vznikla popálenina II. stupně;
- při působení škodliviny o teplotě 100 °C postačí pouze 5 s a vznikne hluboká popálenina III. stupně.

První pomoc

- odstranit zdroj tepla, odstranění volného oděvu, osprchování;
- poskytněte technickou první pomoc: uhasťte hořící oděv vodou, pokrývkou hozenou na postiženého, odstraňte hořlavé látky z okolí;

Pozn.: Při hašení ohně pokrývkou, kabátem apod. nepoužívejte látky z umělých hmot, které se taví a působí další popáleniny.

- z popálené plochy nestrhávejte přichycený oděv a neodstraňujte přiškvařené pevné látky (např. asfalt) - sejměte však těsné předměty - hodinky, prstýnek, náramek apod., dřívě než mohou zaškrtnout otékající část těla;
- popálené plochy se pokud možno nedotýkejte, nepřetahujte přes ni ušpiněnou látku, nezasypávejte ji a nevtírejte do ni olej ani masti;
- co nejdříve ponořte popálenou plochu do čisté studené vody (pitná voda), pokud je to možné, přidržujte popálenou plochu pod proudící vodou (např. pod sprchou), ochlazujte dokud se nezmírní bolest;
- není-li možné popálenou plochu ponořit, přiložte na ni nebo ji obalte vlhkým čistým kusem tkaniny, kterou jste namočili ve studené vodě; můžete na ni také přiložit plastový sáček s obsahem ledu nebo zmrzliny;
- neochlazujte pouze příliš rozsáhlé popáleniny se strženými puchýři a popáleniny III. Stupně; tyto popáleniny pouze překryjte nebo je zabalte do čistého kusu tkaniny.

Pozn.: Po chlazení kryjte popálenou plochu čistým, nejlépe vyžehleným a bílým kapesníkem, ručníkem, prostěradlem apod. Přes toto krytí, zvláště trvá-li bolest, můžete přiložit igelitový sáček naplněný studenou vodou, ledem apod. Popáleniny II. a III. Stupně se velice snadno infikují.

- poskytněte postiženému všechna protišoková opatření - zajistěte mu klidné prostředí při pokojové teplotě, přikryjte ho zlehka tak, aby udržel své tělesné teplo, uklidňujte, dopřejte mu, aby zaujal takovou polohu, která mu přináší největší úlevu;

- podávejte tekutiny, máte-li sůl, přidejte do 1 litru vody zarovnanou čajovou lžiči soli; vodu nepodávejte pouze postiženým, kteří nejsou při plném vědomí nebo zvracejí nebo mají popálenou ústní sliznici či dýchací cesty;

Pozn.: V prvních 4 – 8 hodinách je popálený člověk ohrožen především šokem z velké ztráty tekutin.

- zajistěte zdravotnickou pomoc všem postiženým u nichž je popálená plocha větší než dlaň jejich ruky.

3.4.3 Otrava oxidem uhelnatým

První pomoc

- neopomenout vlastní ochranu;
- vynést postiženého na čerstvý vzduch, vyvětrat;
- poloha - dle stavu vědomí;
- podání kyslíku v co největší koncentraci;

Pozn.: Oxid uhelnatý byl zmíněn již v kapitole o zplodinách hoření.

3.4.4 Otrava dráždivými plyny

Dráždivé plyny jsou všechny plyny, páry, kouř i mlha, které po vdechnutí způsobují poškození dýchacích cest nebo celého organismu. Nejčastěji dochází k inhalaci chloru, fosgenu, amoniaku, oxidu siřičitého, oxidů dusíku a oxidu uhelnatého při různých nehodách. K akutnímu ohrožení života po inhalaci dráždivých plynů dochází následkem toxického otoku plic, který se může tvořit okamžitě, nebo po 24 - 36 hodinách.

Příznaky

- dráždění ke kašli, nucení k dávení;
- bolesti za hrudní kostí;
- narůstající dušnost;
- promodrávání;
- šedavá, zpocená, studená pokožka;
- chropy, vykašlávání zpěněného až červeného hlenu;
- zrychlený puls, pokles krevního tlaku, vznik šoku.

První pomoc

- poloha - horní část těla vysoko, dolní končetiny spuštěny dolů;
- uvolnění a udržování dýchacích cest;
- zklidnění;
- podání kyslíku;
- lékařská péče.

3.5 Minimální rozsah vybavení lékárničky

3.5.1 Léčivé přípravky

(pouze ty, jejichž výdej není vázán na lékařský předpis)

- tablety nebo čípky proti bolestem hlavy, zubů (analgetika)
- tablety nebo čípky ke snížení zvýšené teploty (antipyretika)
- tablety proti nevolnosti při jízdě dopravním prostředkem (antiemetika)

živočišné uhlí

- nosní kapky na uvolnění nosních dýchacích průchodů (otorinolaryngologika)
- kapky, roztok (sirup) nebo tablety proti kašli (antitusika, expektorancia)
- kloktadlo pro dezinfekci dutiny ústní a při bolestech hltanu (stomatologika)

- mast nebo sprej urychlující hojení např. popálenin (dexpantenolový sprej)
- oční kapky nebo oční mast s dezinfekčním účinkem, oční voda na výplach očí (oftalmologika)
- mast nebo gel při poštípání hmyzem (lokální antihistaminika)
- tablety při systémové alergické reakci (celková antihistaminika)
- přípravek k dezinfekci kůže a povrchových ran
- dezinfekční prostředek na okolí rány
- inertní mast nebo vazelína

3.5.2 Obvazový a jiný zdravotnický materiál

- gáza hydrofilní skládaná kompresy sterilní, různé rozměry
- náplast na cívce, různé rozměry
- rychloobvaz na rány, různé rozměry
- obinadlo elastické, různé rozměry
- obvaz sterilní, různé rozměry
- obinadlo škrťací pryžové
- šátek trojcípý
- vata obvazová a buničitá
- teploměr lékařský
- rouška resuscitační
- pinzeta anatomická
- pinzeta chirurgická rovná
- lopatky lékařské dřevěné
- lékařské rukavice pryžové
- rouška PVC 45 x 55 cm
- dlahy pro fixaci, různé rozměry

3.5.3 Různé

- nůžky
- zavírací špendlíky, různé velikosti
- záznamník s tužkou
- svítilna/baterka, včetně zdroje

4. Závěr

Společným znakem „mimořádných“ činností, mezi něž školní výlety patří, je vždy právě určitá neobvyklost, která vyžaduje zvýšenou pozornost, speciální poučení účastníků a zejména specializované proškolení či přímo kvalifikaci vedoucích.

Kontrolou provádění ustanovení této směrnice je statutárním orgánem školky pověřen zaměstnanec:

O kontrolách se provádí písemné záznamy.

5. Přílohy

Příloha č. 1: Systematická sportovní činnost

Při nácviu vrhů a hodů je nutno zacházet s náradím na pokyn, zajistit volnou plochu v oblasti předpokládaného dopadu, včetně dostatečné rezervy, a zabezpečit tento prostor i před vstupem dalších osob.

Cvičení na náradí je možné pouze s pedagogickou (zaměření na TV) či trenérskou kvalifikací, sportovní náradí a vybavení musí být před použitím zkontrolováno odpovědným vedoucím.

Příloha č. 2: Koupání a hry ve vodě

Koupání a hry ve vodě jsou pro děti velmi přitažlivé a oblíbené. Z pohledu bezpečnosti práce jsou to však činnosti velmi rizikové. To samozřejmě ale neznamená, že je nebudeme zařazovat do programu, zvláště na letních táborech. Právě naopak! Není třeba se jich bát za předpokladu, že budeme důsledně dodržovat předpisy a zásady bezpečnosti.

Koupání dětí v přírodě je nutno přizpůsobit počasí a jejich fyzické zdatnosti a otužilosti. Voda by měla mít teplotu nejméně 20°C; doba pobytu ve vodě by neměla být delší než ¼ hodiny. Při výraznějším podchlazení těla může nastat i smrt. Při koupání děti nesmějí prochladnout. Po každém vykoupání se musí řádně osušit a převléci do náhradních suchých plavek, trenýrek apod.

Základní bezpečnostní pravidla:

- děti se nesmějí koupat jednu hodinu po hlavním jídle, uhráté a po tělesném cvičení, místo ke koupání v přírodě s výjimkou koupání v bazénech a rekreačních rybnících musí být projednáno s příslušným okresním hygienikem; koupat se nesmí v chovných rybnících, které jsou takto majitelem označeny, v požárních nádržích a ve vodárenských nádržích pro odběr pitné vody,
- dbát v nejvyšší možné míře na dodržování kázně a dohodnutých pravidel,
- nepodceňujte vodu a nepřeceňujte své síly,
- koupání by mělo být vždy výslovně uvedeno v programu (denní program); je-li zařazeno dodatečně, měla by tato změna být do programu zanesena zodpovědnou osobou (hlavní vedoucí, vedoucí akce, vedoucí oddílu apod.),
- program ve vodě zařazovat jen v teplém počasí nebo tehdy, jsme-li schopni zajistit následně prohřátí účastníků (sauna, vytápěná klubovna),
- ve vodě by mělo najednou být nejvíce 10 dětí nebo 10 dětí na jednu pověřenou osobu starší 18 let, děti se zdravotním postižením – 4 děti na 1 osobu
- osoba pověřená dohledem nad dětmi při koupání musí být vždy dobrý plavec (kurs pro plavčíky), aby mohla poskytnout pomoc v případě tonutí apod.,
- při nácvičku skoků do vody vedoucí pozoruje děti ze břehu,
- odpovědná osoba by měla být s dětmi po celou dobu koupání vždy ve vodě,
- musí být přítomna druhá osoba, která pozoruje děti ze břehu; přítomnost druhé osoby je nutná nejen z hlediska bezpečnosti, ale také proto, aby se i vedoucí mohli střídát ve vodě, pokud je skupin dětí více (možnost prochladnutí),
- je velmi výhodné, znají-li děti dohodnuté signály a povely (píšťalkou, praporky),
- ani dospělí by se nikdy neměli chodit koupat sami,
- nevstupujte do vody naráz, postupně se smočte,
- neskákejte do vody uhráté a po opalování,
- pokud se děti (i dospělí), zotavují po nemoci, neměli by do vody vstupovat,
- do neznámé vody nesmí nikdo vstupovat, natož skákat bez prověření dna, hloubky vody a přístupové cesty; to provede zásadně pouze vedoucí,
- podle charakteru dna a přístupových cest je vhodné, aby měly děti obuv do vody,
- je vhodné rozdělit děti do dvojic s tím, že se neustále hlídají,
- neukázněné děti vykážeme okamžitě z vody,
- ani plavci se nesmějí vzdálit z prostoru, který vedoucí určí,
- vedoucí musí mít neustále přehled i o dětech, které se nekoupou a jsou na břehu; zde je nutné mít připravený program, a dohled
- jste-li jste ve vodě stíženi nevolností, křečí nebo se zraníte, zachovejte především klid; v poloze naznak se dostanete na břeh s nepatrnými pohyby paží či nohou (tuto zásadu je třeba dětem dobře vštípit, a pokud možno, též nacvičit),

- na veřejných koupalištích a v bazénech dodržujte provozní řád a dbejte pokynů plavčků, popř. dalších zaměstnanců,
- je výhodné, pokud můžeme děti ve vodě nějak odlišit od ostatních lidí (např. pomocí barevných čepiček),

Příloha č. 3: Koloběžka,

Jízda na koloběžce, není obvyklou činností kolektivů, mohou se však stát zpestřením běžné činnosti zejména v podobě soutěží, závodů, jízd zručnosti apod.

I zde je dobré mít na mysli základní pravidla bezpečnosti:

- koloběžka, nepatří na běžnou silnici a ani na chodník,
 - pokud půjde o drobnou a krátkou hru, lze využít buď hřiště (příp. speciální hřiště), nebo např. síť cest v parku apod.,
 - v parku na chodníku je např. možné dráhu vyznačit křídou apod.,
- je třeba zajistit příslušné bezpečnostní a ochranné vybavení: koloběžka - vhodná obuv a oděv, samozřejmostí je zajištění úrazové lékárničky na akci.

Příloha č. 4: Horská turistika

Přesuny v horách jsou vždy mnohem náročnější, převýšení 100 m je totéž jako vzdálenost 1 km na rovině.

V horách má velký význam dbát na tepelnou pohodu. Tepelná pohoda je dána zejména jako součinitel teploty, rychlosti větru (případně u lyžařů i rychlosti pohybu při sjezdu) a vzdušné vlhkosti (vlhký vzduch má vyšší tepelnou vodivost, tj. rychleji odvádí teplotu od oblečení a těla, vlhko dokáže zničit většinu tepelných izolací, tepelná vodivost vody je 240krát vyšší než nehybného suchého vzduchu - nejhorší kombinací je proto vlhko (zpocení, mlha, déšť), chladno a vítr). Například při teplotě - 8 °C za rychlosti větru vyšší než 20 m za sekundu se na odkrytých částech pokožky objevují první omrzliny již po minutě.

Zemřít podchlazením lze i v nejteplejší oblasti světa - Perském zálivu při +33 °C, je-li vysoká vzdušná vlhkost a vichřice. Z tohoto hlediska byly proto poněkud zavádějící hygienické normy, které stanovovaly hranici možného pobytu venku s dětmi pouze na základě teploty. Roli hraje samozřejmě otužilost a kvalita oděvu. Navíc se v horách intenzivně namáháme a můžeme mít pocit tepla až horka, ale pot a povrch těla je větrem silně ochlazován, takže nastydneme, či nás naopak slunce spálí (možné je i obojí současně).

V horách proto vždy nosíme alespoň tričko a rezervní oblečení dle ročního období v batohu, . K omrzlinám může dojít i z důvodu seškrcení cévního oběhu příliš těsným a svírajícím oděvem (např. malé ponožky, těsné boty, příliš utažené gumy u prádla), nebo špatně seřizenými popruhy batohů, nedostatkem pohybu, nedostatečnou stravou, vyčerpáním, dotykem s kovem a olejem apod.

Tepelná pohoda je důležitá i z opačného hlediska, čili přehřátí, zpocení. Po 15 minutách chůze bychom měli udělat zastávku a svléci přebytečný oděv. Naopak při zastavení se hned přiobléknout, abychom neprochladli. Optimální tepelný komfort závisí na naší činnosti, pro spánek to je minimálně 25 °C, pro odpočinek na místě 20 °C, pro pochod minimálně 5 °C. Oblečení by proto mělo mít takové izolační vlastnosti, aby bylo dosaženo nejméně uvedených teplot při daných činnostech, ale aby nedocházelo k přehřívání organismu a nadměrnému pocení.

Základní bezpečnostní pravidla:

- minimální počet účastníků horské túry jsou z bezpečnostních důvodů tři osoby,
 - je třeba pamatovat na výběr trasy podle denního času a ročního období (např. na jaře mohou - být ve stínu zledovatělá místa, na sluncem ozářených svazích se častěji tvoří laviny apod.),
- v prudkém svahu hor (ale i na haldách starých dolů a ve svazích obecně) se nikdy nepohybovat po spádnicí pod sebou (padající kameny, klacky jsou nebezpečné),
- na prudších svazích výstup i sestup serpentinami,
 - v případě pádu na záda či na hlavu postupovat opatrně, raději navštívit lékaře (riziko výronu krve do mozku, poškození páteře apod..).

Je nutno pamatovat na rizika hor:

- náhlé změny počasí,
- vysoký počet lidí v horách bývá usmrčen bleskem, v případě blížící se bouřky tedy okamžitě sestupovat z hřebenů dolů jakýmkoli bezpečným terénem - i mimo cesty, vzdálit se zabezpečovacím kovovým lávkám, lanům, řetězům, odložit kovové části výstroje - nejlépe cca 20 metrů od sebe a co nejvýše (improvizovaný hromosvod),
- prudké svahy a skály - vyhnout se s dětmi exponovaným místům,
- kluzký terén (sníh, led, tráva) - je nutno věnovat velkou pozornost obuvi, hladkou a zejména koženou podrážku je nutno vyloučit, v případě uklouznutí na prudkém svahu je důležité roztáhnout ruce a nohy a zabránit tak „kutálení“.

Velmi vhodnou součástí vybavení jsou:

- mobilní telefon, měli bychom mít zapsané či v mobilu uložené číslo na horskou službu (mezinárodní tísňové volání z mobilu: 112),
- píšťalka (nejlépe vícetónová, jejíž tón nesplyne s hvízdáním větru),
- spolehlivá baterka (nejlépe čelovka) + náhradní baterie,
- termoizolační fólie,
- lano, barevné (lavinové) šňůry,
- lékárnička první pomoci (úrazová).

Před odchodem je nutné vždy zkontrolovat:

- vybavení účastníků (u dětí - před chatou všichni ukážou, že mají čepici, rukavice, pláštěnku, - návleky apod., nespolehat jen na slovní potvrzení), chybějící části výstroje mohou mít za následek omrzliny, úrazy i smrt
- nutnou částí výstroje v zimních horách jsou i tmavé brýle , opalovací krém.

Bezpečnostní pravidla pro zimní období:

- při výstupu v zimních horách nechodit v blízkosti osluněných skal, ale alespoň 3 až 4 metry od nich, na skalách odtává voda a podél skály se tvoří volný prostor i desítky metrů hluboký,
- využívají se skalky, stromy, křoviska, tj. místa, kde je odtržení laviny méně pravděpodobné, předem vyhledáváme ústupové cesty pro případ odtržení laviny,
- je vhodné použít tzv. „lavinové šňůry“, 20 až 30 metrů dlouhé šňůry v červené či jinak výrazné barvě uvázané k tělu, které usnadňují možnost včasného nalezení zasypaného člověka,
- přes obličej uvázat šátek či šálu proti vnikání prachového sněhu do úst a nosu,
- v případě laviny se snažit „plavat“ naznak nohama po proudu, paži si chránit obličej, po zastavení laviny si pažemi vytvořit před obličejem vzduchovou kapsu, pokud je sníh měkký a volný, lze se pokusit prohrabat, zorientovat se, kterým směrem je nahoru či dolů, lze podle stékání sliny, pokud je sníh tuhý, nevysilovat se zbytečným pohybem
- volat o pomoc má smysl pouze tehdy, když uslyšíme zvuky záchránců.

Příloha č. 5: Noční hry a noční akce

Zejména je nutné si uvědomit rizika nočního pohybu a dodržovat zvýšenou opatrnost:

- noční hry je možno konat pouze v bezpečném ohrazeném prostoru, který děti dobře znají.
- je nutno dávat pozor na nebezpečí poranění ve tmě (chůze v terénu - nebezpečí podvrtnutí nohy, zlomenin, atp. - větve stromů - pozor na oči - držet ruku před obličejem apod.),
- nikdy nepodceňujte nebezpečí zablouzení akce lze organizovat jen na velmi krátkou vzdálenost s přímým dohledem (říci dětem, co v takovém případě mají dělat - dle terénu zůstat na místě a volat či pískat na píšťalku či jít a najít lidi, požádat je o pomoc apod.),
- děti zabezpečit píšťalkami a určit nouzový signál,
- děti seznámit s riziky nočního pohybu, nestrašit je,
- hry zaměřit na akceptování tmy, případně i samoty jako něčeho samozřejmého, čeho se není třeba bát, zásadní nevhodnost a nebezpečí nočních her ve městech a poblíž větších měst),

Příloha č. 6: Co dělat, když se ztratím

Vysvětlit dětem předem.

Co dělat, když se vážně ztratím:

1. Je-li vás více, nerozdělujte se.

2.- Pokud jste v neznámém, nepřehledném, nebezpečném terénu (hory apod.) či bez možnosti orientace (mlha, tma, vánice), zůstaňte na místě, nikam nechoďte a čekejte, až vedoucí či jiná záchrana najde vás – dávejte znamení (baterka, píšťalka, volání), ale nevysilujte se, (případně si na místě vytvořte provizorní úkryt – např. při vánici v horách – ale označte ho, např. tyčí či lyžemi s pestrým kusem oděvu apod.).

3. Nebojte se požádat o pomoc, ale nechoďte k nikomu domů ani na odlehlá neznámá místa. Vedoucí, který ví, jak se v případě krize jeho děti zachovají, je při hledání ve značné výhodě.